

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КЗ КОР «ЧОРНОБИЛЬСЬКИЙ МЕДИЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ»

КОНСПЕКТ

лекції з дисципліни Соціологія
спеціальність 223 Медсестринство
освітньо-професійна програма Лікувальна справа

ТЕМА: Соціологія політики

Склав викладач: СЕРГІЙ Квітковський
Конспект розглянутий та схвалений
на засіданні циклової комісії
природничо-найкових та
соціально-гуманітарних дисциплін
Протокол № _____ від «__» «_____» 20__ р
Голова ЦК _____

м. ЯГОТИН

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНА КАРТА

Предмет Соціологія

Для III курсу лікувальне , сестринське відділення

Заняття № 10 Практичне Теоретичне

Тема заняття Соціологія політики.

Мета заняття

а) навчальна Розкрити і вивчити основні складові поняття теми, аналізуючи та розкриваючи важливість політичних відносин для суспільного розвитку та розвитку особистості. Розкрити вплив держави на формування і розвиток особистості в умовах різних політичних систем.

б) виховна На конкретних прикладах , розкриваючи зміст теми , навчати студентів правильності відносин в суспільстві, виховувати активну життєву позицію в сфері політичних відносин, вміння розбиратися в політичних процесах, що відбуваються в суспільстві.

Міжпредметні зв'язки:

а) які забезпечують інші предмети „ Психологія," „ Політологія “ „Історія медицини".

б) які забезпечуються іншими предметами „ Всесвітня історія ", „ Основи права", „Суспільствознавство".

Забезпечення заняття:

а) наочні посібники

б) технічні засоби навчання

в) роздатковий матеріал

г) література:

основна В. М. Піча Соціологія: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів.- К., 2000.

додаткова: Соціологія: курс лекцій/За ред. В, М, Піча .—К., 1996. .

А. В. Решетников Соціологія медицини - М., 2007.

Д) місце проведення заняття навчальна аудиторія

1	2	3
3	Вивчення нової теми (називається тема, навчальна	
	мета і мотивація)	
	Соціологія політики	
	ПЛАН:	
	1. Політична сфера суспільного життя.	
	2. Політична система суспільства.	
	3. Держава основний політичний інститут.	
	4. Громадські організації та громадсько-	
	політичні рухи.	

1. Конкретні цілі заняття:

1.1. Пояснювати:

- зміст політичної сфери суспільного життя, значення її для існування особистості і її життєдіяльності;
- зміст і призначення влади, способи її здійснення;
- зміст поняття політичний режим, його основні типи і види, механізми, забезпечують функціонування демократичного суспільства;
- взаємозв'язки між станом політичної системи суспільства і стабільністю існування соціальної сфери суспільного життя.

1.2. Класифікувати:

- критерії, що впливають на формування тих чи інших політичних систем;
- форми політичного режиму;
- способи здійснення влади;
- форми політичної системи.

1.3. Проаналізувати:

- значення політичної системи країни в житті окремої особистості;
- проблему впливу на життя суспільства різних форм політичного режиму, побудови політичної системи у країні і проблему побудови демократичного суспільства..

2. Ключові поняття і терміни:

- політична сфера суспільного життя;
- поняття про владу;
- форми політичного режиму;
- політична система суспільства;
- правова держава;
- громадянське суспільство;
- громадсько - політичний рух.

Політика — багатогранне поняття, вивченням якого займаються багато наук. Провідними серед них є політологія, що вивчає всі питання пов'язані з політикою, насамперед проблему утвердження і функціонування політичної влади у суспільстві, а також функціонування і розвиток пов'язаних з владою політичних інституцій; філософія — вивчає походження і розвиток держави, закономірності переходу від одного типу держави до іншого; теорія держави і права — форми правління і режими влади; правознавство — функціонування інститутів права, їх залежність від політики, теорія міжнародних відносин — вивчає взаємовідносини держав на міжнародній арені.

Після першої світової війни і в соціології виділяється галузь, яка поставила собі за мету вивчати відносини між суспільством і державою, між соціальним ладом і політичними інститутами. Ця галузь соціології — соціологія політики. Фундаторами соціології політики прийнято вважати М. Вебера, що розробив власну концепцію влади, довівши, що саме влада (а не багатство як у Маркса) є основним чинником соціальної нерівності, досліджував роль бюрократії у політичній системі; італійських соціологів-політологів Г. Москута, В. Парето, що розробили теорію політичних еліт, проаналізували зв'язки еліти і маси, німецького вченого Р. Міхельса, що дослідив проблему співвідношення демократії та олігархії, сприяв становленню теорії політичного лідерства.

По закінченні Другої світової війни соціологія політики вийшла на сучасний щабель розвитку, особливістю якого є не тільки аналіз теоретичних засад політичної соціології, а й насамперед, емпіричні дослідження соціальних аспектів політичного життя. Так, сучасна соціологія політики, завдяки передусім американським дослідникам, займається вивченням особливостей розвитку демократичних процесів у світі (С. Ліпсет), впливу масових комунікацій на політичні процеси (Г. Ласуелл), взаємодії середнього класу та політичної еліти (Ч. Мілс), соціальних конфліктів у політиці (німецький вчений Р. Дарендорф).

Окремі вчені вбачають соціологію політики лише як складовою політології, мотивуючи це схожістю предметів їхніх досліджень. Проте, як доводить американський соціолог С. Ліпсет — один із провідних дослідників цієї галузі соціології, наука про політику виходить від держави і вивчає, як вона впливає на суспільство, тоді як соціологія політики є похідною від суспільства і вивчає характер і глибину впливу суспільства на державу. Так чи інакше, соціальні інститути і держава, суспільство і політика тісно пов'язані між собою. Тому це й дало привід багатьом сучасним дослідникам соціології політики (зокрема, В. Андрущенко, М. Горлачу, В. Воловичу) трактувати її як галузь соціології, що вивчає взаємозв'язки і взаємовплив суспільства і держави, політичного життя та інших сфер суспільного життя, політичних інститутів з соціальними. Інші ж соціологи, виходячи з того, що політика є соціальним явищем, і водночас сферою діяльності соціумів щодо завоювання та реалізації влади, вважають що соціологія політики є галуззю соціологічних знань, що досліджує соціальні механізми здійснення влади в суспільстві (В. Гордяненко, В. Піча та ін.). У будь-якому випадку, соціологія політики є самостійною галуззю наукових знань, здебільшого відмінною від політології, що вивчає насамперед соціальні аспекти функціонування політичної сфери суспільства. Хоч і об'єкт обох наук по-суті спільний, використовують

різноманітні методи, стратегію і тактику досліджень політичного життя.

Соціологія політики — це спеціальна соціологічна теорія, що вивчає соціальні механізми функціонування влади, вплив суспільства та окремих соціумів на політичні процеси, взаємозалежність політичного життя та інших сфер суспільного життя, політичних та інших соціальних інститутів.

Сферою соціологічних досліджень політичного життя є функціонування влади та обумовлених нею соціальних процесів, діяльність політичних партій та організацій, політичної поведінки різних категорій людей та різні аспекти взаємовідносин держави і суспільства. Соціологія політики вивчає наслідки соціальних змін, а також вплив політичних інститутів на соціальні процеси і структури. Зміст політичного життя являє собою реалізацію політичних інтересів соціальних спільностей — націй, класів, соціальних груп, а також організацій, що їх представляють партій, громадсько-політичних об'єднань тощо.

Соціологія політики на відміну від політології, завжди вивчає політичні процеси та явища, опираючись на такі характерні соціальні риси як-то тип суспільства, його соціальна структура та соціальна стратифікація, характер соціальних інститутів та соціальних відносин, політична свобода та активність окремих індивідів. Політика як явище йде від людей і застосовується до людей. Тому велике значення у дослідженні політичних процесів з соціологічного кута зору є врахування таких явищ як політична активність соціумів, а також рівень обізнаності громадян з політичними процесами у суспільстві, їх розуміння. Інакше кажучи соціологічні дослідження політики є неможливими без врахування таких аспектів як політична свідомість та політична поведінка.

Таким чином, предметом соціології політики є політична свідомість і поведінка людей, які втілюються у діяльності держав і громадсько-політичних організацій, а також механізм впливу соціальних спільностей та утворених ними політичних інститутів на процеси функціонування політичної влади.

Серед основних методів дослідження політичного життя, якими найчастіше користувалася у вивченні політичного соціологія політики з моменту свого виникнення і користується зараз можна виділити такі:

вивчення впливу економіки, культури та інших факторів на політичні процеси;

- аналіз ролі соціальних спільностей (класів, соціальних груп, націй) в політичному житті;
- структурно-функціональний аналіз політичних інститутів (держав, партій, громадських організацій);
- системний аналіз великих і малих політичних структур;

порівняльний метод;

комплексний аналіз політичного управління і керівництва суспільством;

аналіз політичної динаміки;

методи політичного планування і прогнозування.

Відповідно до предмета соціології політики можна виділити її основні категорії. До них належать політика, влада, політичний інтерес, політична свідомість, політична поведінка, політичні відносини.

Політика — (грец. вміння керувати державою) — це сфера діяльності людей, класів, соціальних груп, націй, яка пов'язана з завоюванням, утриманням і використанням

влади, насамперед державної.
Ядром політики є влада.

Влада— де реальна здатність соціального суб'єкта здійснювати волю над іншими людьми, реальна здатність змінювати під своїм впливом за допомогою різних засобів поведінку інших людей.

До засобів здійснення влади належать закон, насильство, авторитет, переконання. Іншими словами, владою можна назвати реальний вплив на інших людей, спроможність заставити інших людей змінити свої погляди, бажання, переконання, поведінку і дії відповідно до інтересів і потреб суб'єкта влади, тобто примусити інших людей робити те, що потрібно суб'єктові влади. Таким чином, влада виражається через політичний інтерес її суб'єкта. Політичні інтереси формуються на основі політичної свідомості, котра, як уже було сказано, є одним із основних предметів досліджень політичної соціології.

Нарешті, важливою категорією соціології політики є політичні відносини, котрі є прямим предметом дослідження галузі, оскільки є однією з форм вираження соціальних відносин. Це логічно, адже у суб'єктів політичних відносин виявляються відмінності у творенні ними політики, їхній політичній активності та свідомості. Такі відмінності дозволяють стверджувати про соціальний характер політичних відносин.

Політичні відносини – це вид соціальних відносин, що проявляється у взаємодії різних соціальних спільностей (націй народів, класів) та створених ними організацій у процесі формування, утвердження і реалізації політичної влади.

Соціологія політики покликана виконувати такі функції:

- теоретико-пізнавальну, що пов'язана з виробленням наукової інформації про політичні процеси та явища;
- прогностичну, яка проявляється у прогнозуванні політичних змін, виділенні зон політичної напруги, запобіганні можливим конфліктом;
- прагматичну, пов'язану, з розробкою шляхів, методів, способів за забезпечення соціальної злагоди різних соціальних груп, рухів, сил; розробкою технологій запобігання кризовим ситуація; пошуком шляхів виходу із конфліктів, що виникли;
- соціалізації, що пов'язана з залученням громадян до демократичної системи політичних цінностей.

2. Політика, як соціальний інститут

Основною категорією і основним предметом дослідження соціології політики є, безумовно, політика.

Питання суспільства, політики й держави постійно привертали увагу мислителів різних епох і народів. В історії політичної думки помітно виділяються такі класичні праці з соціальної філософії, як "Держава" і "Закони" Платона, "Політика" Аристотеля, "Про державу" і "Про закони" Цицерона, "Государ" Н. Макіавеллі, "Левіафан" Т. Гоббса, "Політичний трактат" Б. Спінози, "Про дух законів" Ш. Монтеск'є, "Про суспільний договір" Ж. Ж. Руссо, "Метафізичні

початки вчення про право" І. Канта, «Основи природного права" І. Фіхте, "Філософія права" Г. Регеля, а також роботи Дж. Локка, М. Вебера, К. Ясперса й інших соціальних мислителів минулого й сьогодення.

Політика є одним з найбільш складних явищ, включених у цілісність соціального життя. Цим пояснюється велика кількість (більше дев'яноста) визначень політики. Комплексний характер політики припускає її вивчення на основі сукупності економічних, соціологічних, психологічних та інших знань.

Політика це сфера життєдіяльності суспільства, система певних суспільних відносин, взаємодії класів, націй, інших соціальних груп, держав. Це сукупність дій, мійр, установ, за допомогою яких узгоджуються інтереси окремих соціальних груп соціально неоднорідного суспільства. Це рух певного класу, соціальної групи, що прагне реалізувати свої інтереси. Це прагнення, поєднане із завоюванням і використанням державної влади, цілеспрямованим впливом на неї.

Термін політика походить від назви давньогрецького міста-держави — полісу. Відповідно, осіб, що здійснювали владу в полісі називали політиками, а саме мистецтво управління державою — політикою.

Сутність політики нерозривно пов'язана з двома категоріями = політичною владою і політичним управлінням. Адже метою діяльності будь-якого політичного суб'єкта є боротьба за владу та її здійснення. В свою чергу здійснення влади, як правило, передбачає і політичне управління.

Політичне управління — це управління державою, діяльністю партій, громадських організацій, узгодження діяльності соціальних груп та інститутів, усіх членів суспільства. Складається воно із визначення і постановки головних цілей, розробки політичної лінії, стратегії і тактики, створення системи організаційних структур і забезпечення її ефективного функціонування, розвитку політичної системи, організації контролю, виховання мас, зовнішньополітичної діяльності. Основним механізмом здійснення політичного управління є держава, оскільки влада і управління в партії і громадській організації розповсюджується лише на членів цих політичних організацій, тоді як управління державою забезпечує панування над усім суспільством.

Таким чином, зрозуміло, що поява політики як соціального явища пов'язана насамперед з оформленням відносин панування = підкорення. В цьому контексті існує дві концепції щодо часу виникнення політики — марксистська і немарксистська. Згідно першої концепції, що побудована на засадах класової боротьби, політика з'являється лише з появою класів і держави. Прихильники немарксистської концепції вважають, що політика існувала уже у родовій общині, оскільки відносини панування - підкорення були характерні й для неї, і передбачали владу вождя чи старійшини роду.

У будь-якому випадку, можна однозначно стверджувати, що політика виникла тоді,

коли з'явилось основне джерело її формування — політичний інтерес.

Політичний процес – узагальнені потреби, ідеальні прагнення індивідів та соціальних груп задовольнити свої вимоги у різних сферах життя суспільства, в першу чергу в політичній.

Іншими словами, політичний інтерес означає зацікавленість у здійсненні політики. Історично першим виник індивідуальний політичний інтерес, що полягав у намаганні підкорити інших членів соціальної спільноти своїй волі. В перших державах панував саме такий політичний інтерес, адже закон цих держав в першу чергу захищав інтереси панівних членів суспільства і сприяв закріплення їхнього панування над іншими. Таким чином, перші держави були здебільшого інструментом, що закріплював відносини експлуатації правлячою елітою інших членів суспільства, забезпечував абсолютну політичну волю правителів фактично без врахування інтересів громадян. Та разом з тим, у надрах такого суспільства зароджувались і дещо інші політичні відносини. Адже суб'єктам влади потрібно було захистити власну державу від зовнішніх ворогів, створити такі умови життя у суспільстві, щоб забезпечити його внутрішню стабільність. З переходом до капіталізму такі тенденції розвитку політики значно посилились. Поступово поряд з індивідуальним політичним інтересом формується й інший — загальносуспільний. Загальносуспільний інтерес означає певні очікування від політики, що потрібні будь-якому індивідові у суспільстві — зовнішній захист держави, забезпечення законності і правопорядку, сприяння демократизації суспільства, здійснення ефективної економічної, соціальної і культурної політики. Це означає, що політика — явище необхідне, так як вона є механізмом підкорення індивідуальних інтересів кожної особи єдиному загальносуспільному інтересу. Політика узгоджує інтереси різних індивідів і соціальних груп, визначає права і обов'язки кожного індивіда в залежності до отриманих ним соціальних статусів, є дієвим засобом соціального регулювання і соціального управління. Політика, таким чином, — ефективний фактор збереження цілісності диференційованого суспільства, і є настільки ж необхідною, як економіка, культура чи соціальна сфера. З іншого боку, політику ідеалізувати не слід, оскільки якою б демократичною вона б не була, все одно забезпечує соціальну нерівність в суспільстві, панування одних соціальних груп і підкорення інших. Суб'єкти, що захоплюють державну владу, видають власні інтереси за загальносуспільні, їхні закони та розпорядження є необхідними для виконання усіма. Зловживання політичною владою може призводити до трагедій мільйонів, приклади яких знає й історія ХХ ст. Зокрема мова йде про німецький фашизм та тоталітаризм сталінського зразка. Іншими словами, ідеалізація індивідуального політичного інтересу і нехтування загальносуспільним, робить політику явищем вкрай негативним, викликає різкий супротив з боку населення. І, навпаки, пріоритет загальносуспільного інтересу над індивідуальним, узгодження усіх індивідуальних інтересів, підкорення їх найбільш значущому — загальносуспільному інтересу, робить політику демократичною, що забезпечує стабілізацію та соціальний прогрес суспільства.

Все вище перераховане означає, що політика є явищем соціальним, тобто здійснюється виключно соціальними суб'єктами (окремими індивідами,

соціальними спільностями і соціальними організаціями), виключно по відношенню до соціальних суб'єктів і виключно в інтересах окремих соціальних суб'єктів. І хоча елементи підкорення – панування, що є зовнішнім виявом політики, існують і в тваринному світі, проте у тварин такі відносини здійснюються на основі інстинкту, є несвідомими і незворотними. У соціальному ж світі панування і підкорення здійснюються свідомо, не на основі інстинктів, а на основі політичних потреб та інтересів. Отже, підкреслимо ще раз, що політика – суто соціальне явище.

3. Структура і функції політики

Політика як сфера життєдіяльності суспільства має складну структуру і охоплює такі поняття, як політичне життя, політична діяльність, політична сфера, політичні відносини та ін.

Політична сфера – це сфера громадського життя, що охоплює всі політичні відносини суспільства: взаємини країн, класів, націй, соціальних груп і прошарків із приводу завоювання, утримання, використання й впливу на владу, діяльність з розбудови державної влади, участі в справах держави, визначенню цілей, змісту й засобів її політики. Організаційною основою політичної сфери служить політична система, що охоплює соціальні інститути й організації, які, взаємодіючи, виконують політичні функції на єдиній конституційній основі.

Політичне життя — це частина суспільного життя, пов'язана з політичною владою й реалізацією соціальних інтересів, основним змістом якої є усвідомлена й цілеспрямована політична діяльність людей. Внутрішній зміст політичного життя становлять відносини влади на різних рівнях організації суспільного ладу. Внутрішня структура політичного життя містить у собі так звані об'єктивно-інституційні елементи, тобто політичну систему з її основними частинами, найважливіші політичні процеси, елементи політичної культури й політичні участі.

Політична діяльність у широкому розумінні – це сукупність дій по здійсненню політичних суспільних відносин, взаємодія класів, націй, організацій, органів, інших соціальних спільностей і окремих індивідів у реалізації своїх політичних інтересів із приводу завоювання, використання й утримання влади. Методи й засоби здійснення владних функцій певними політичними силами, соціальними групами, а також способами протидії їм, що перебувають у рамках правової регламентації, являють собою політичну діяльність у вузькому розумінні.

У структурі політичної діяльності розрізняють політичну участь і політичне функціонування. Політична діяльність розрізняється також за змістом, мотивами, завданнями, формами прояву, діями. Крім того, розрізняють теоретичну й практичну політичну діяльність, що охоплює сферу політичного життя й реалізується в специфічних формах. Для теоретичної політичної діяльності основними формами є пізнавальна, прогностична й ціннісно-орієнтовна; для практичної – зовнішня політика й міжнародні відносини, вироблення й реалізації внутрішньої політики держави, участь у політичному житті партій і суспільно політичних рухів.

Політичні відносини — це стійкі політичні зв'язки й взаємодії, які складаються у зв'язку функціонуванням політичної влади. Це відносини політичних діячів, керівників і маси, еліти й електорату (виборців), еліти й контреліти, лідерів і груп підтримки та ін.

До стійких видів діяльності належать участь у виборах органів влади, здійснення законодавчих, судових, управлінських функцій, керівництва, лобізму, організації партійної роботи.

Найважливішими засобом вдосконалювання всіх елементів політики й політичної системи в цілому є політична культура. Вона означає освіченість й поінформованість суспільства, знання законів й повагу до них, терпимість до інших думок, здатність враховувати чужі інтереси, уміння вирішувати протиріччя, мистецтво компромісу, володіння методами, способами демократичного управління.

За сферами здійснення розрізняють економічну, соціальну й культурну політику. У свою чергу економічна політика поділяється на промислову, сільськогосподарську, фінансову та ін. Соціальну політику можна диференціювати на політику у сфері охорони здоров'я, соціального забезпечення, побутового обслуговування. Культурна політика включає у себе політику у царині освіти, науки, культури, мистецтва.

Таким чином, політика є організованою і цілеспрямованою діяльністю соціальних суб'єктів, що передбачає узгодження їхніх інтересів, встановлює тісні соціальні зв'язки та відносини між ними. Все це означає, що політика є соціальним інститутом.

Як соціальний інститут політика покликана виконувати в суспільстві ряд важливих функцій:

- ціннісно-орієнтаційну – політика виражає інтереси соціальних груп, дає поштовх до визначення колективних цілей, програм суспільного розвитку;
- управлінську — політика здійснює керівництво політичними й суспільними процесами в інтересах окремих соціальних груп і суспільства в цілому, дозволяє вирішити соціальні й політичні протиріччя;
- інноваційну, сутність якої полягає у сприянні реалізації певних інтересів, цілей і завдань. Саме політика створює нові форми організації, забезпечує зміну й розвиток суспільства;
- інтегруючу — здійснюючи управління різними сферами життя суспільства, політика, як соціальний інститут інтегрує розвиток різних сфер суспільств ;
- прогностичну — політика розробляє визначення перспектив суспільного розвитку, створення різноманітних моделей майбутнього стану економічної, політичної системи тощо;
- соціалізацій – політика забезпечує формування особистості, її виховання і всебічний розвиток, розширення її світогляду.

Соціологічні дослідження політичної системи суспільства та її інститутів

Ми вже згадували про те, що соціологія політики вивчає функціонування влади і вплив її нарізні процеси, що відбуваються в політичному житті суспільства. Втім, ці загальні принципи стосуються діяльності різних за змістом політичних об'єднань та структур та різного роду соціальних відносин, що складаються в сфері політики.

Як було зазначено вище, діяльність соціальних спільнот у сфері політики здійснюється через різноманітні політичні об'єднання і організації, якими є держава та її органи, політичні партії, громадсько-політичні об'єднання тощо. Вони утворюються різними соціальними спільнотами для того, щоб полегшити задоволення своїх політичних інтересів, що полягають, насамперед, у здобутті і використанні політичної влади в суспільстві. Втім, ці політичні інститути не можуть бути ізольованими один від одного, адже політична сфера є також сферою зіткнення інтересів різних соціальних спільнот, тому вони завжди взаємодіють між собою. Така взаємодія охоплює всі політичні об'єднання та організації, включаючи їх в єдину політичну систему.

Політична система суспільства — це сукупність взаємозв'язаних і взаємодіючих між собою державних, партійних і громадських організацій та органів, за допомогою яких відбувається завоювання, утримання і функціонування політичної влади в суспільстві відповідно до досягнутого рівня його політичної культури.

Сутність політичної системи виявляється в її соціально-політичних функціях, до яких належать:

- забезпечення формування і здійснення політичної (у тому числі й державної) влади;
- зв'язок і взаємозалежність політичної системи з іншими системами суспільного життя (економічною, правовою, інформаційною тощо);
- постійний і істотний вплив на всі сфери суспільного життя, причому цей вплив є значно глибшим, ніж вплив будь-якої іншої соціальної системи, адже від прийняття тих чи інших політичних рішень залежить не лише стан політичного життя, а й стан економіки, культури, духовної сфери.

Структура політичної системи досить складна. До основних її елементів можна віднести:

1. Політичну владу. Адже саме влада є об'єктом будь-якої політичної системи, діяльність якої обов'язково спрямована на утвердження і функціонування політичної і державної влади.
2. Політичні відносини. Адже всі елементи політичної системи перебувають у постійному взаємозв'язку і взаємодії між собою, є суб'єктами політичних відносин.
3. Інститути політичної системи. Саме вони є основними складовими політичної системи. До них належать держава та її органи, політичні партії, громадсько-політичні об'єднання, політичні рухи, релігійні конфесії.

4. Політичну культуру. Адже функціонування будь-якої політичної системи здійснюється на основі того рівня політичної культури, якого досягло суспільство.

5. Політичні комунікації. Це ті засоби, через які відбувається взаємозв'язок між всіма політичними інститутами, а також відбувається інформування суспільства про стан політичної системи і політичного життя. До таких комунікацій відносяться слухання справ на відкритих засіданнях; засоби масової інформації, Інтернет тощо.

Таким чином, політичне життя є багатограним і стосується всіх соціальних систем, соціальних спільностей і соціальних інститутів, взагалі кожного з нас. Тому вивчення соціальних аспектів політики є важливим завданням сучасної соціології. Серед основних компонентів політичної системи суспільства котрі виявляються предметом соціологічних досліджень є влада, держава, політичні партії і рухи, партійні системи.

5. Соціологія влади

Базовим предметом дослідження соціології політики є проблеми влади як соціального явища.

Влада — одне з основних понять політичної науки й практики, що означає відносини залежності між людьми, у яких одні можуть здійснювати свою волю, нав'язуючи її оточуючим. Іншою ознакою влади є її верховенство і монопольне право суб'єктів влади приймати авторитарні рішення, тобто рішення, обов'язкові й значимі для всіх. Крім того, влада — це організація скерованої поведінки людей, заснована на правочинній загрозі застосування сили.

Основними формами влади є державна, влада в політичних партіях та громадських організаціях. Основною серед них є влада державна, так як вона розповсюджується не на окрему соціальну групу, а на усе суспільство в цілому.

Державна влада — це організація державою політичного управління суспільством. Це вища влада щодо інших видів влади у всіх соціальних утвореннях як за обсягом, так і за засобами впливу. Державна влада поширюється на всі сфери громадського життя й здійснюється державою за допомогою спеціального апарата примусу, володіє монопольним правом видавати нормативні акти, обов'язкові для всього населення держави, містить у собі такі різновиди влади, як верховна, законодавча, судова, військова тощо.

Теорія влади поєднує концепції, що пропонують різні варіанти пояснення здатності окремої особистості, групи людей, організації, партії, держави нав'язати свою волю іншим учасникам соціальної взаємодії й управляти їхніми діями насильницькими або ненасильницькими засобами й методами.

Відносинам влади пильну увагу приділяли такі мислителі, як Платон, Аристотель, Н. Макіавеллі, Т. Гоббс, Дж. Локк, І. Кант і багато інших філософів, соціологів і політичних теоретиків. Проблеми влади перебувають у центрі уваги й сучасної політичної соціології. Істотний внесок у розробку теорії влади внесли В. Парето, Г. Моска, Р. Міхельс і інші вчені.

Новий етап в соціологічному аналізі влади відкрив М. Вебер, що розумів під владою будь-яку можливість проводити усередині тих або інших соціальних

відносин власну волю, навіть всупереч опору, незалежно від того, на чому така можливість ґрунтується.

Підкреслюючи ключове значення влади. Т. Парсонс стверджував, що вона займає в аналізі політичних систем місце, багато в чому схоже з тим, котре займають гроші в економічних системах.

Прихильники рольової концепції влади розглядають владу як здатність або потенційну можливість людей приймати рішення, що впливають надії інших людей. Вважаючи владу атрибутом ролей у соціальній системі, представники розглянутої концепції відзначають, що в сучасному суспільстві вона, виконуючи функції контролю й управління, немислима без організаційної й інституціональної основи. При цьому основну увагу приділяють формам здійснення влади, а не її джерелам.

Англійський політолог Дж. Томпсон стверджує, що аналіз феномена влади припускає скрупульозне дослідження взаємин дії, інститутів і соціальної структури, скільки ті або інші аспекти влади проявляються на кожному із цих рівнів. На рівні дії — це здатність суб'єкта влади діяти у відповідності зі своїми інтересами й цілями, втручатися в хід подій і змінювати його. На інституціональному рівні влада означає здатність надавати повноваження або іншій групі людей або інститутам приймати рішення й здійснювати їх на практиці. У свою чергу, межі цієї влади обмежуються соціальною структурою. Розглянуті аспекти влади варто відрізнити від категорії "панування" що являє собою особливий рівень відносин, який характеризується нерівністю між класами, расами, націями й державами.

В сучасній соціологічній теорії влади розрізняють два основних підходи щодо її розуміння — структуралістський та конфліктологічний. Згідно структуралістському підходу (Т. Парсонс, Е. Шилз) влада розуміється як особлива форма відносин між соціальними суб'єктами, що ґрунтуються на пануванні — підкоренні і визначають стабільне функціонування суспільства. Конфліктологічний підхід (Р. Дарендорф) розглядає владу як можливість прийняття рішень, котрі регулюють розподіл благ у конфліктних ситуаціях.

Влада існує й функціонує не тільки в різних сферах суспільства, але й на трьох рівнях його соціальної структури: суспільному, що охоплює найбільш складні соціально-політичні відносини; на рівні окремих соціальних підсистем, що об'єднує колективи й відносини в них (громадські організації, союзи, виробничі й інші колективи), і особистому. На всіх цих рівнях влада інституціоналізується, оформляється в спеціалізованих установах (апаратах влади) і посадах, в ієрархіях правлячих сил і осіб (політичних лідерів, працівників апарату управління, органів влади). Розглянуті рівні (залежно від типу суспільства, політичного ладу тощо) поділяються на дві форми: структури легальні, офіційні, формалізовані й не легалізовані, неформальні, неофіційні (наприклад, впливові групи й особи, наближені до пануючої особи).

Таким чином, влада організується й функціонує в суспільстві на декількох взаємозалежних і взаємодіючих рівнях: макрорівні вищих центральних політичних інститутів, вищих державних установ і організацій, керівних органів політичних партій і провідних громадських організацій; мезорівні, який утворюють апарати й установи так званої середньої ланки й місцеві адміністративні влади регіонального, обласного й районного масштабів; мікрорівні відносин між людьми, малими

групами й усередині них. Середній рівень влади зв'язує дві інших системи органів управління; через нього проходять конкретні рішення вищих інстанцій влади й відповідні реакції суспільства на їх. Цей рівень концентрує основну частину політичних посадових осіб і основні кадри політичного управління.

Засоби влади — це сукупність можливостей здійснювати політику й владу й використовувати їх в інтересах суспільства або певних суспільних сил, включаючи й саму владу. Залежно від застосовуваних засобів (жорстких чи м'яких, гуманних чи репресивних) розрізняються також типи політики й влади, типи суспільства й історичні епохи. До засобів відносяться й методи здійснення політики, що також характеризують політичні режими, способи управління, відносини влади й суспільства.

Передусім, виділяють засоби, які становлять політичну практику, узагальнену в поняттях організації, регулювання, контролю, управління. Це засоби, породжені суспільством, але зовнішні стосовно політики (культурні й соціальні норми, традиції, віра, ідеологія, суспільний настрій), і засоби, що виникають у сфері політики, створювані й застосовувані владою (тобто всі види управлінських нормативних актів - накази, розпорядження, постанови тощо).

До засобів влади належать політичні знання різних типів, а саме: професійна підготовка політичних кадрів, розуміння ситуації, знання політичної теорії; політична символіка; засоби масової інформації; пропаганда; суспільні рухи і їхні прояви (мітинги, збори, маніфестації) та ін.

Ефективність політики й влади в значній мірі залежить від наявності й раціонального використання всіх доступних їм засобів.

Методи політики й влади залежно від відношення до існуючого політичного ладу поділяються на революційні, реформістські й консервативні.

Функції політичної влади розкриваються в її сутності:

- формування політичної системи суспільства,
- організація політичного життя, політичних відносин, які містять у собі відносини між державою й суспільством, суспільними групами й прошарками, політичними інститутами и, ап аратом і органам и державного управління, партіями, громадянами тощо;
- управління справами суспільства й держави на різних рівнях;
- управління органами влади й політичними, а також неполітичними процесами;
- контроль політичних і інших відносин і як наслідок — створення певного, характерного для того або іншого суспільства типу правління, політичного режиму й державного ладу (монархічного, республіканського), відкритого або закритого суспільства, політичної системи суспільства, що відповідає характеру політичних відносин у державі.

6. Соціологія держави

Соціологія держави — це галузь соціології політики, яка вивчає проблеми походження, розвитку і функціонування державної влади, її вплив на соціальні процеси, що відбуваються в політичному житті суспільства.

Ця галузь соціології політики досліджує походження, розвиток і функції держави, типи \ форми держав у їх взаємозв'язку з соціально-економічним ладом, склад,

структуру і функції державного апарату.

Якою б держава не була за розмірами, формою правління чи територіальним устроєм, вона, з одного боку, виявляє волю домінуючої частини населення, що користується і розпоряджається державною владою, з другого боку виконує ряд важливих функцій (правову, організуючу, захисну тощо), які життєво необхідні всьому суспільству, входять в сферу політичних інтересів будь-якого члена суспільства.

Держава — це форма відносин між людьми, що створюється для забезпечення життєдіяльності суспільства в цілому і здійснення політичної влади домінуючою частиною населення в соціально-неоднорідному суспільстві з метою збереження його цілісності, безпечного існування, задоволення загально соціальних потреб.

Держава як соціально-політичний інститут виникла в період розпаду первіснообщинного родоплеменного ладу, її розвиток тривав протягом тривалого історичного періоду. Сутність держави досить змістовно відбивається в її характерних ознаках, серед яких можна виділити:

- територія - відокремлена кордонами частина земної кулі, на яку поширюється суверенітет держави і в межах якої населення перетворюється у громадян;
- публічний характер влади, що втілюється в державно-правових інститутах, відокремлених від населення, має призначення здійснювати політичну владу та регулювати соціальні відносини;
- суверенітет - політико-правова властивість держави, що виявляється в її верховенстві, незалежності, єдності;
- механізм держави, тобто система органів і організацій, що створюються державою для реалізації її функцій і завдань;
- правові норми — загальнообов'язкові правила поведінки, які розробляє і охороняє держава і які визначають сфери соціальних відносин, що охороняються державою, роблять державні рішення обов'язковими на рівні суспільстві і визначають можливі покарання за порушення цих встановлених правил;
- система податків — платежів обов'язкового характеру загальнодержавного чи місцевого значення, що встановлюються для утримання державного апарату, а також для виконання загальносоціальних функцій держави у сфері освіти, охорони здоров'я, соціального забезпечення тощо. Існують різні погляди на походження держави. На протязі всього періоду розвитку соціально-політичної думки виникли ряд теорій, які по різному пояснюють походження держав. Серед них можна виділити:
- теологічну теорію, за якою поява держави — це Божа воля;
- патріархальну теорію, згідно якій влада правителя в державі є продовженням влади батька в сім'ї;
- договірну теорію, яка доводить, що держава — результат договору між людьми, за яким одні погодилися підкорятися іншим, аті, в свою чергу, зобов'язалися захищати перших;
- психологічну теорію, прихильники якої доводять, що держава виникає в результаті психологічних особливостей різних людей, серед яких деякі мають психологічну потребу панувати над іншими, а деякі, ті, що не відзначаються сильною психологічною волею, потрапляють під вплив перших;
- насильницьку теорію, згідно з якою держава виникає як результат насильницького захоплення одного племені іншим;
- марксистську теорію, за якою держава виникає разом з поділом суспільства на

класи;

- космічну теорію, яка трактує державу як вид суспільно-політичної організації, принесений з космосу розумними істотами.

Держава як суспільно-політична організація покликана виконувати такі функції як:

1. За соціальним значенням державної діяльності:

- основні (оборона країни, захист правопорядку, законності, охорона прав і свобод громадян);
- додаткові, що є складовими елементами основних функцій, але сутності держави не розкривають (наприклад, зміцнення збройних сил у складі функції оборони країни).

2. За сферами діяльності:

- внутрішні — регулювання політичного, економічного і духовного життя, соціальний захист населення, охорона та раціональне використання природних ресурсів, сприяння розвитку освіти і науково-технічного прогресу;
- зовнішні — оборона країни, підтримання міжнародного миру, забезпечення співробітництва з іншими народами та ін.

3. За тривалістю та здійсненням їх у часі:

- постійні, що здійснюються протягом усього часу існування держави;
- тимчасові, що здійснюються протягом певного періоду існування держави.

4. За сферами здійснення:

- політичні;
- економічні;
- соціальні;
- гуманітарні та ін.

Ці функції в різні періоди розвитку держав виконують не однаково важливу роль. Окремим предметом у сфері соціологічних досліджень держави є її форма. Кожна держава характеризується певною формою, яка визначає процес організації та здійснення державної влади. Форма держави поєднує три елементи: державне правління, державний устрій, політичний (державний) режим.

Політичний режим — це сукупність прийомів і методів, за допомогою яких здійснюється державна влада.

Розрізняють такі політичні режими:

- тоталітарний, що характеризується відвертою терористичною диктатурою, насильством, злочинними діями проти свого народу, прийняттям недемократичних законів тощо;
- авторитарний, за якого вся повнота влади зосереджується в руках небагатьох людей, чий закони і розпорядження носять антидемократичний характер,

часто характерним є прийняття фіктивних законів, методом завоювання довіри мас є брехливі обіцянки;

- демократичний, за якого вся влада зосереджена в руках народу.

Форма правління — це організація верховної влади, порядок утворення її органів, їх взаємовідносини з населенням.

Існують такі форми правління як монархія і республіка. В монархії державна влада зосереджена в руках однієї особи (монарха) і передається спадково; в республіці всі верховні державні органи обираються на певний строк. В свою чергу, монархії поділяються на абсолютні, де влада монарха є необмеженою, конституційні, де влада монарха обмежується конституцією, парламентські, в яких владу монарха обмежують органи законодавчої влади, обрані народом; республіки поділяються на парламентські, де більшими повноваженнями в прийнятті державних рішень користується законодавчий орган влади, президентські, в яких перевагу має глава держави і призначений ним уряд, парламентсько-президентські, де спостерігається рівновага в прийнятті державних рішень між законодавчими і виконавчими органами державної влади.

Державний устрій — це територіальний устрій держави, характер взаємовідносин між складовими частинами, а також кожної із них з державою в цілому. За територіальним устроєм держави поділяються на;

- прості (унітарні), на території яких, як правило, немає жодних автономних утворень;
- складні, які в свою чергу поділяються на федерації, де існують автономні утворення, в яких діють закони і розпорядження як всієї держави, так і ті, що прийняті місцевими органами влади; конфедерації — тимчасово утворені державні об'єднання шляхом добровільного злиття кількох незалежних держав; імперії — складні держави, утворені насильницьким приєднанням до держави інших територій, що входять до її складу з моменту приєднання і підпорядковуються їй.

Важливим предметом досліджень соціології держави є аналіз взаємовідносин держави і суспільства. На ґрунті подібної взаємодії в сучасній західній соціології сформувалась теорія громадянського суспільства.

Громадянське суспільство — поняття, що використовується для позначення всіх існуючих у суспільстві неполітичних відносин тієї сторони життєдіяльності суспільства й окремих індивідів, що перебуває поза сферою впливу держави, за межами директивного регулювання й регламентації. В основі громадянського суспільства лежить життя індивідів як приватних осіб, система вільно встановлюваних ними зв'язків і відносин, розмаїття властивих їм інтересів, можливостей і способів їх виразити, здійснити. При тоталітаризмі громадянське суспільство скорочується до мінімально можливих розмірів. Розвиток громадянського суспільства передбачає утворення правової держави, покликаної захищати й здійснювати інтереси й права громадян. Прийнято вважати, що необхідними передумовами такого суспільства є ринкова економіка із властивим їй різноманіттям форм власності; множинність незалежних політичних сил; суспільна думка, що недирективно формується; вільна особистість із розвиненим почуттям власної гідності.

Держава, що виникає на основі громадянського суспільства є його офіційним вираженням. Тут єдність індивідуального і загального реалізується в єдності й взаємозв'язку індивіда й держави через громадянське суспільство. Останнє має механізм саморегуляції, що дозволяє людині реалізувати свою двоїсту природу як індивідуальної так і соціальної істоти. Воно сприяє згладжуванню протиставлення людини людині за соціальним походженням, релігійним, національним і іншим розходженням. Поступово усвідомлюються не тільки власні егоїстичні інтереси, але й інтереси різних груп. Такі інтереси не можна реалізувати безпосередньо, тому вони опосередковано виражаються у формуванні громадських організацій: профспілок, політичних партій, масових рухів і т.д.

Громадянське суспільство має потребу в державі як офіційному виразникові спільних інтересів. Оскільки така держава виражає спільні інтереси і будує свою діяльність виходячи із загальних потреб народу, вона є дійсно демократичною не тільки за зовнішніми проявами, але й по суті. Демократична державна влада заснована на балансі інтересів усього суспільства і його окремих складових. Вона виконує суспільно значимі функції, які делегуються державі, оскільки не можуть бути виконані іншими структурними елементами громадянського суспільства. Інтегрування суспільства на основі певної ідеології, національної ідеї або ідеї лідерства (або в чистому вигляді, або в їхній комбінації) не створює діючих інструментів його саморегуляції й самофункціонування. Спроби інтеграції суспільства на ідеологізованій основі приводять до появи тоталітарної держави. Поява ідеологізованого тоталітаризму неминує веде до придушення паростків громадянського суспільства.

7. Соціологія політичних партій і партійних систем

Соціологія політичних партій і партійних систем — це галузь соціології політики, яка досліджує причини утворення політичних партій, механізми розвитку і функціонування партій і партійних систем.

Основним предметом дослідження даної галузі соціології політики є вивчення тенденцій функціонування і змісту діяльності політичних партій і партійних систем. Політична партія (від лат. *partio* — частина, відділ) — це політична організація, найбільш політично активна й організована частина соціальної спільності, класу, що покликана виражати й захищати інтереси цієї спільності, здійснювати практичну роботу з їх задоволення.

У сучасній політологічній літературі представлений широкий спектр підходів до визначення поняття "політична партія" — від її розгляду як штабу по підготовці до чергових виборів до розуміння як апарата повсякденного впливу на маси у всіх сферах життєдіяльності суспільства. Прийнято вважати, що партія є результатом перетворення волі індивідів у колективну волю, знаряддя участі громадян у формуванні політики держави.

Основа діяльності будь-якої політичної партії — боротьба за завоювання політичної влади в державі й реалізація своїх програмних концепцій (економічних, ідейно-теоретичних, політичних) за допомогою законодавчої, виконавчої й судової влади. Свої програмні концепції політичні партії втілюють у життя через практичну діяльність, виробляючи стратегію й тактику своєї діяльності на різних історичних

етапах розвитку й у різних політичних умовах.

На відміну від політичних рухів, політичні партії є більш організованим політичним об'єднанням громадян. Вищий ступінь організації партій у порівнянні з політичними рухами виявляється в тому, що партії завжди мають чітку внутрішню структуру: керівні органи (з'їзд, правління, голова, ревізійна комісія) та рядові члени партії; мають фіксоване членство - кожен член зафіксований у списку партії, і, як правило, має партійний квиток; основні цілі та завдання партії, способи діяльності та самоуправління оформлені документально — записані в статуті та програмі партії; єдиним методом боротьби за втілення нових соціально-політичних умов є боротьба за владу та її використання.

Таким чином, політична партія — це політичний рух з високим ступенем організації.

Політична партія — це стійка політична організація, яка об'єднує людей із спільними інтересами, вираженими в програмних документах з метою їх реалізації шляхом заволодіння владою і здійснення керівництва країною.

Політичні партії виникають в період переходу від феодального до капіталістичного суспільства. Процес виникнення партій є руйнуванням традиційних структур влади аристократії і заміни їх більш відкритими об'єднаннями громадян. Виникнення політичних партій було пов'язане з формуванням у результаті буржуазних революцій парламентів як форми й принципу організації й здійснення державної влади. Нинішні політичні партії різноманітні й розрізняються залежно від характеру й принципів організації, ідейних установок, соціальної бази, позиції й місця в політичній системі суспільства.

Незважаючи на те, що всі політичні партії мають багато спільних рис, водночас у них є й істотні відмінності, що зумовлюють існування різних типів партій. Політичні партії поділяються:

1. За соціальною базою на:

- класові (робітничі, селянські, буржуазні);
- міжкласові (буржуазно-поміщицькі);
- партії класоподібних груп (партії інтелігенції та інших міжкласових прошарків);
- національні;
- народні;
- релігійні тощо.

2. За способом формування і поповнення на:

- кадрові, в яких, як правило, перебуває відносно незначна кількість політично активних членів;
- масові - об'єднують широкі маси населення.

3. За умовами функціонування на:

- легальні (дозволені правлячою верхівкою і зареєстровані);
- нелегальні.

4. За формами боротьби на:

- консервативні;
- радикальні;
- реформістські;
- революційні;
- контрреволюційні.

6. За ідеологією на:

- консервативні;
- ліберальні;
- соціалістичні;
- комуністичні;
- демократичні та інші.

Сукупність відносин між легально діючими політичними партіями називається партійною системою.

У країнах світу склалися різні партійні системи. Це зумовлено не тільки класовим характером суспільства, а й історичними традиціями, національним складом, політичною культурою населення, релігійним світоглядом тощо. Саме тому існує велика кількість типологій партійних систем, запропонованих зарубіжними та вітчизняними вченими, зокрема Л. Етстайном, Є Вятром, Дж. Сарторі, В. Євдокимовим, Є. Базовкіним. Поєднуючи класифікації партійних систем Є. Базовкіна та Дж. Сартрі можна виділити такі типи партійних систем:

1. Однопартійна система, для якої характерна провідна роль в суспільстві однієї партії. Вона поділяється на:

- суто однопартійну систему, де в країні є лише одна зареєстрована партія (Куба, Лаос);
- однопартійну систему з партією, що здійснює гегемонію, де в країні існує декілька партій, але при владі на протязі довгого часу залишається лише одна з них. решта не відіграють значної ролі в політичному житті (Китай, В'єтнам);
- однопартійну систему з домінуючою партією, де вплив однієї партії на суспільство є дещо більшим, ніж у інших партій (Індія, Мексика);

2. Двопартійна система, де дві партії по черзі змінюють одна одну при владі (США, Канада, Великобританія);

3. Багатопартійна система, де вплив на суспільство мають більш ніж дві партії. Вона поділяється на:

- трипартійну систему, при якій переважаючими в суспільстві є дві партії, проте вони не можуть формувати уряд без участі третьої, яка як правило є опозиційною до перших двох. Тому таку партійну систему називають іноді ще двох з половинною партійною системою (Бразилія, Індонезія);
- багатопартійну систему поміркованого плюралізму, при якій 3-4 партії формують коаліційний (спільний) уряд (Швеція, Бельгія, Швейцарія,
- атомізовану систему, в якій жодна партія не виявляється значно сильнішою від інших і уряд формують представники значної кількості партій (Малайзія). Як свідчить практика розвитку політичних партій в умовах демократичних режимів, загальною є тенденція спрощення партійних структур. Підтвердженням тому є розвиток партійної системи в Україні, адже на парламентських виборах 1998 року переможцями виявились 8 партій та блоків. 2002 — 6, а 2006 — 5, причому дві політичні сили (СПУ і КПУ) ледве подолали відсотковий прохідний бар'єр, незважаючи на те що його було зменшено з 4 до 3% Українське ж суспільство є поляризованим за принципом Схід — Захід, тож цілком можна припустити, що партійна система в Україні від вкрай поляризованої поступово має перейти до двопартійної.

Висновок

На певному етапі розвитку суспільства в результаті його диференціації і появи різних соціальних груп із відмінними інтересами, виникає необхідність виокремлення політики як особливого виду соціального регулювання. її зміст полягає в першу чергу в узгодженні інтересів різних соціальних груп, виробленні певних правил гри, обов'язкових для усіх громадян, а також у контролі за їх виконанням.

Політичні аспекти присутні практично у всіх видах діяльності людей: не випадково ми часто чуємо словосполучення "економічна політика", "соціальна політика", "культурна політика" тощо.

Політика — настільки багатоманітний і різноплановий феномен, що вона досліджується багатьма соціогуманітарними дисциплінами, кожна з яких вивчає її під власним кутом зору. Політологія досліджує політику як цілісний об'єкт, із притаманними їй закономірностями владних відносин і політичні механізми їхньої дії; філософія концентрує увагу на політиці як феноменові світового розвитку і продукті людської цивілізації; психологія розглядає психологічні механізми і стереотипи політичної поведінки людей; правознавство — правові і державні норми

і відповідні інститути; історію цікавлять факти про розвиток і становлення політичних ідей та інститутів. Соціологія політики — це галузь соціологічного знання, яка вивчає соціальні механізми влади та їх вплив у суспільстві, закономірності впливу соціальних спільнот, інститутів та політичний лад, соціальні засади політичних і державних інститутів, функціонування політичної свідомості та політичну поведінку.

Предметом соціології політики є соціальні механізми влади і впливів у суспільстві на різних етапах його розвитку і функціонування.

Соціологія політики має також свої власні об'єкти: події, процеси, суб'єкти політичної сфери. Хоча об'єктом соціології політики можна вважати також будь-які об'єкти економічної, правової, культурної, духовної та інших сфер суспільства тоді, коли вони виступають на політичній арені, з метою чинити вплив на органи влади, як-от: страйки робітників у 1990—1991 рр. з політичними вимогами — скасувати Статтю в Конституції СРСР, у якій йшлося про забезпечення у суспільстві керівної ролі КПРС.

Суб'єктами соціології політики є люди й організації, які є носіями політичної (державної) влади або прагнуть до неї. Статус суб'єкта політики не імманентний, тобто він не є засадничо притаманний якомусь індивіду чи соціальній спільноті. Кожен індивід або соціальна група є потенційними суб'єктами політики, але не кожен стає таким реально. Щоб стати політичним суб'єктом, людина чи соціальна група повинна практично засвоїти політичний досвід, усвідомити себе суб'єктом політичного процесу, виробити власну позицію в політичному процесі, а також свідомо визначити своє ставлення до світу політики, ступінь участі в ньому. Тобто суб'єктами соціології політики є як індивіди, так і соціальні спільноти: які самостійно виробляють і реалізують такі прогпами дій, що націлені на досягнення певних політичних цілей.

Список використаної літератури

1. Добреньков В., Кравченко А. Социология. - М.: ИНФРА-М, Т.2.- 2000.
2. Краткий политологический словарь / Под. Ред. Рябова С. Г., Тимошенко З. И. — К., 1992
3. Захарченко М. В. Погорілий О. І. Історія соціології. - К.; Либідь, 1993. -
4. Лукашевич М. П, Туленков М. В. Соціологія: загальний курс. - К.: "Каравела", 2004.
5. Піча В. М., Хома Н. М. Політологія: конспект лекцій. - К.: "Каравела", 1999.
6. Современная западная социология: словарь. - М.: Политиздат, 1990.
7. Соціологія: Терміни, Поняття, Персоналії. /Уклад. В. Піча та ін. - Львів: "Новий світ -2000", 2002.
8. Соціологія: Підручник для студентів вищих навчальних закладів /За ред. В. Городяненка. — К.: "Академія", 2006.
9. Соціологія: короткий енциклопедичний словник. / Під заг. ред. В. Воловина. — К.:Укр. Центр духовн. культури, 1998.
10. Соціологія. Курс лекцій. За ред. Н. Черниш. — Львів: "Кальварія", 1996.-Ч. 5.
11. Щекин Г. В. Социальная теория и кадровая политика. К., 2000.
12. Якуба Е. А. Соціологія – Харьков «Константа» 1996.